

PROLJEĆE 1453.

Bjelina otvorenog neba zasljepljujuća je nakon mraka unutrašnjih prostorija. Trepćem i osluškujem povike mnogih glasova. Ali to nije moja vojska koja me zove, taj šapat koji se pretvara u tutnjavu nije njihov poziv za napad niti je to zvuk udaranja njihovih mačeva o štitove. Taj lepetav zvuk tkanine na vjetru nije zvuk mojega stijega s izvezenim anđelima i ljljanima nego prokleti engleski stijeg što se pobjedonosno vije na svibanjskom povjetarcu. Drugaćiji je to huk, nisu to naše voljene pjesme, to zavijaju ljudi gladni smrti: moje smrti.

Ispred mene, nadvijajući se visoko nada mnom dok prelazim prag svoje tamnice i izlazim na gradski trg, moj je cilj: gomila drva na koju su naslonjene ljestve od grubih dasaka. Šapnem: »Raspelo. Mogu li dobiti raspelo?« A onda glasnije: »Raspelo! Moram imati raspelo!« Jedan muškarac, stranac, neprijatelj, Englez, jedan od onih koje nazivamo »prokletnicima« zbog njihova neprestanog bogohuljenja, pruži mi raspelo izrezbareno iz drva, grubo izrađeno, a ja ga istrgnem iz njegove prljave ruke bez imalo ponosa. Čvrsto ga stiščem dok me guraju prema gomili cjepanica i gore uz ljestve. Stopalo mi je zapelo na gruboj prečki dok se penjem visoko, više od moje vlastite visine, sve dok nisam stigla do klimave platforme sklepane na vrhu lomače. Grubo me okreću i vežu mi ruke straga za kolac.

Sve se događa tako polako da mi se čini da se vrijeme smrznulo i da se anđeli spuštaju i dolaze po mene. Događale su se i čudnije stvari. Nisu li anđeli došli po mene dok sam čuvala ovce? Nisu li me pozvali imenom? Nisam li predvodila vojsku za oslobodjenje Orléansa? Nisam li okrunila dauphina i protjerala Engleze? Ja? Djevojka iz Domrémyja, koju su savjetovali anđeli?

Zapalili su grančice poslagane uokolo lomače, dim se polako diže i leluja na povjetarcu. Onda se vatra rasplamsava i obavija me toplina, tjera me na kašalj, trepcem, oči mi suze. Već me peče po bosim nogama. Podižem jedno stopalo pa drugo, glupo, kao da se nadam da ću si olakšati neugodu, gledam kroz dim neću li ugledati nekoga da trči s vjedrom vode kojim će ugasiti vatru, nekoga tko će reći da je kralj kojega sam okrunila zabranio ovo; ili da će Englezi, koji su me kupili od jednog vojnika, sada priznati da nisam njihova te da me ne mogu ubiti, ili da moja crkva zna kako sam dobra djevojka, dobra žena, potpuno nedužna i da sam jedino sa strašću služila Bogu.

Među gomilom ljudi koji se naguravaju nema spasitelja. Galama se pretvara u zaglušujući vrisak: mješavinu povika blagoslova, psovki, molitvi i prostota. Podižem pogled prema plavom nebu odakle bi se trebali spustiti moji anđeli. Cjepanica se pomaknula na lomači ispod mene, kolac se zanjihao, a prve iskre poletjele su u zrak i opržile mi kaputić. Vidim iskre kako padaju i sjaje mi poput krijesnica na rukavu, grlo mi je suho i grebe me, kašljem zbog dima i šapćem poput male djevojčice: »Dragi Bože, spasi me, svoju kći! Dragi Bože, spusti svoju ruku zbog mene. Dragi Bože, spasi me, svoju sluškinju...«

Začuo se tresak, osjetila sam udarac u glavu i svjesna sam da sjedim, zbunjena, na podu od dasaka u spavaćoj sobi. Prinosim ruku uhu koje mi bridi, ogledavam se poput lude, ali ništa ne vidim. Moja dvorska dama i družbenica otvara vrata i ugledavši me smetenu, a nedaleko i moje prevrnuto klecalo za molitvu, nervozno kaže: »Lady Margaret, idite u postelju. Odavno ste već trebali leći. Naša Gospa ne cijeni molitve neposlušnih djevojaka. Nema vrline u pretjerivanju. Vaša majka želi da sutra rano ustanete. Ne možete ostate budni cijelu noć i moliti se; to je ludost.«

S treskom je zatvorila vrata. Čujem kako govori sluškinjama da jedna od njih mora ući i pripremiti me za postelju te spavati pokraj mene kako bi bila sigurna da u ponoć neću ustati i ponovo se moliti. Ne sviđa im se da pratim raspored crkvenih molitava; stoje između mene i svetačkog života jer kažu da sam premlada i potreban mi je san. Usuđuju se natuknuti da se pravim važna, da se igram pobožnosti, a ja znam da me je Bog pozvao i da mi je dužnost, moja viša dužnost, da Ga poslušam.

Ali čak i kad bih se molila cijelu noć, ne bih ponovo mogla oživjeti viziju koja je prije samo nekoliko trenutaka bila tako jasna; sada je nestala. Na tren, u jednom svetom trenutku, i ja sam bila tamo: bila sam Djeva Orelanska, sveta Ivana Orleanska. Shvaćala sam što djevojka može učiniti, što jedna žena može biti. Onda su me povukli natrag na Zemlju i prekorili kao da sam obična djevojka, i sve su pokvarili.

»Majko Božja, vodi me, anđeli, dođite po mene«, šapćem nastojeći se vratiti na onaj trg, gomili koja promatra, onom uzbuđujućem trenutku. Ali sve je nestalo. Moram se uhvatiti za visoku nogu kreveta kako bih ustala. Vrta mi se od posta i molitve. Protrljam koljeno na mjestu gdje sam se udarila. Osjećam kako je koža divno gruba, spuštam ruku i podižem spavaćicu da vidim oba koljena. Ista su: ogrubjela i crvena. To su koljena svetice, zahvaljujem Bogu na koljenima svetice. Toliko sam se molila i na takvim tvrdim podovima da mi je koža na koljenima postala tvrda poput žuljeva na prstu engleskog strijelca. Nemam još ni deset godina, ali već imam koljena svetice. To mora nešto značiti, bez obzira na to što moja stara dadilja govori mojoj majci o pretjeranoj i teatralnoj pobožnosti. Imam koljena svetice. Od neprekidnog moljenja koža na koljenima mi je ogrubjela; moja svetačka koljena moje su stigme. Molim se Bogu da ih budem dostojna te da i umrem smrću svetice.

Odlazim u postelju kako mi je zapovjedbano; jer poslušnost, čak i prema glupim i vulgarnim ženama, jest vrlina. Iako sam kći jednog od najvećih engleskih zapovjednika u Francuskoj, jedna iz velike obitelji Beaufort i stoga nasljednica prijestolja engleskog

kralja Henrika VI., ipak moram slušati svoju dadilju i majku kao da sam obična djevojčica. Zauzimam visok položaj u kraljevini, sestrična sam samoga kralja — iako me kod kuće vrlo malo poštuju, moram činiti ono što mi kaže glupa stara žena, koja prespava cijelu svećenikovu propovijed, a tijekom molitve prije jela cucla uščereno suho voće. Smatram je križem koji moram nositi i spominjem je u molitvama.

Te će molitve spasiti njezinu besmrtnu dušu — unatoč kazni koju zaslužuje — jer, eto, moje su molitve naročito blagoslovljene. Još otkad sam bila mala djevojčica, kad mi je bilo tek pet godina, znala sam da sam u Božjim očima posebno dijete. Godinama sam mislila da je to jedinstveni dar — ponekad bih pokraj sebe osjećala prisutnost Boga; ponekad bih osjećala blagoslov Majke Božje. A onda je prošle godine jedan vojnik, veteran iz Francuske koji je proseći zaradio novac za povratak u svoju župu, došao na kuhinjska vrata dok sam obirala vrhnje. Čula sam ga kako mljekaricu moli da mu udijeli nešto za jelo, jer on je vojnik koji je vidio čuda: vidio je djevojku koju su zvali Djeva Orleanska.

»Pusti ga da uđe!« zapovjedila sam, spustivši se s drvene stolice.

»Prljav je«, odgovorila je ona. »Smije samo prijeći prag.«

Vukući noge ušao je u predvorje i spustio svoj zavežljaj na pod. »Kad biste mi mogli dati malo mlijeka, mlada damo«, zacvilio je. »I možda koricu kruha za siromaha, za vojnika koji se borio za svojega gospodara i domovinu...«

»Spomenuli ste Djevu Orleansku?« prekinula sam ga. »I čuda?«

Sluškinja je iza mene nešto promrmljala ispod glasa i podigla pogled. Odrezala mu je koricu crnog raženog kruha i natočila mlijeka u grubu keramičku šalicu. Gotovo ju je istrgnuo iz njezine ruke i sve izlio u grlo. Pogledom je tražio još.

»Recite mi«, zapovjedila sam.

Sluškinja mu je dala znak glavom da me mora slušati pa se okrenuo prema meni i poklonio. »Služio sam u Francuskoj kod

vojvode od Bedforda, kad smo čuli da u francuskim redovima jaše jedna djevojka«, reče on. »Neki su je smatrali vješticom; neki su mislili da je u dosluhu s vragom. Ali moja djevojčura...« Sluškinja je pucnula prstima prema njemu i nije nastavio s tom riječi. »Mlada žena koju sam slučajno upoznao, mlada Francuskinja, rekla mi je da se djevojka zove Ivana, da dolazi iz Domrémyja, da razgovara s anđelima, da je prorekla krunidbu francuskog princa te da će on zasjesti na francusko prijestolje. Bila je tek djevojčica, seoska djevojka, ali rekla je da joj anđeli govore i zovu da izbavi zemlju od nas.«

Bila sam očarana. »Anđeli su joj se obraćali?«

Zagonetno se nasmiješio. »Da, mlada damo. Dok je bila djevojčica, baš kao što ste i vi.«

»Ali kako je natjerala ljude da je slušaju? Kako ih je natjerala da shvate da je posebna?«

»Ah, jahala je na velikom bijelom konju, nosila mušku odjeću, čak i oklop. Imala je svoj stijeg s ljiljanima i anđelima, a kad su je odveli francuskom princu, odmah ga je prepoznala među svim ljudima na dvoru.«

»Nosila ja oklop?« prošaptah čudeći se, kao da mi se pred očima odvija vlastiti život, a ne priča neke nepoznate djevojke iz Francuske. Što bih ja mogla biti, samo kad bi ljudi shvatili da anđeli govore sa mnom, baš kao što je bio slučaj i s tom Ivanom?

»Nosila je oklop i predvodila ljude u bitkama.« Kimnuo je glavom. »Vidio sam je.«

Rukom sam dala znak mljekarici. »Donesi mu malo mesa i piva.« Požurila je u podrum da donese pivo, a stranac i ja smo izašli iz mljekare. Spustio se na kamenu klupu pokraj stražnjih vrata. Stajala sam i čekala sve dok mu ona pred noge nije spustila pladanj, a on počeo trpati zalogaje u usta. Jeo je kao izgladnjelo pseto, bez dostojanstva, a kad je završio i ispio pivo, nastavila sam ga ispitivati. »Gdje ste je prvi put vidjeli?«

»Ah«, reče on brišući usta rukavom. »Počeli smo opsadu francuskoga grada koji se zove Orléans, i očekivali smo pobjedu. U

tim danima, prije nego što se ona pojavila, samo smo pobjeđivali. Imali smo strijelce s lukom i strijelama, a oni nisu; navikli smo da ih potučemo do nogu, bilo je to kao da gađamo drvene mete. I ja sam bio strijelac.« Onda je zašutio kao da posramio što je toliko iskrivio istinu. »Bio sam izrađivač lukova i strijela«, ispravio se. »Pravio sam lukove. Ali naši su strijelci dobili svaku bitku.«

»Pustite sad to. Što je bilo s Ivanom?«

»Pričam vam o njoj. Ali morate razumjeti da oni nisu imali ni najmanju mogućnost za pobjedu. Mudriji i bolji muškarci od nje bili su svjesni da su izgubili. Gubili su svaku bitku.«

»Ali ona?« prošaptah.

»Tvrđila je da čuje glasove, da anđeli razgovaraju s njom. Rekli su joj da ode francuskom princu — jednom glupanu i bezveznjaku — da ode k njemu i nagovori ga da preuzme prijestolje kao kralj, a onda neka nas protjera s naših posjeda u Francuskoj. Uspjela je doći do kralja i reći mu da mora preuzeti prijestolje a njoj dopustiti da za njega predvodi vojsku. Pomislio je da ona možda ima dar proricanja, nije bio siguran — ali nije imao što izgubiti. Ljudi su vjerovali u nju. Bila je seljanka, ali odijevala se kao vojnik, imala je svoj stijeg s izvezenim ljiljanima i anđelima. Poslala je glasnika u crkvu i tamo su našli stari mač iz doba križarskih ratova točno tamo gdje je rekla da će se nalaziti — godinama je tamo bio skriven.«

»To je učinila?«

Nasmijao se, a onda se zakašljao i ispljunuo sluz. »Tko zna? Možda u tome ima nešto istine. Moja djevojčicu... moja prijateljica mislila je da je Ivana sveta djeva, koju je Bog pozvao da spasi Francusku od nas Engleza. Smatrala je da nju mač ne može ni dotaknuti. Mislila je da je Ivana mali anđeo.«

»Kako je izgledala?«

»Djevojka, obična djevojka kao što ste i vi. Sitna, sjajnih očiju, puna same sebe.«

Duša mi se nadimala od ponosa. »Poput mene?«

»Vrlo slična vama.«

»Jesu li joj ljudi sve vrijeme govorili što mora raditi? Govorili joj da ništa ne zna?«

Odmahnuo je glavom. »Ne, ne, bila je zapovjednica. Slijedila je svoju viziju. Predvodila je vojsku s više od četiri tisuće ljudi i obrušila se na nas kad smo se utaborili pred Orléansom. Naši lordovi nisu mogli natjerati naše ljude u boj protiv nje; prestrašio nas je već sam pogled na nju. Nitko nije želio podići mač protiv nje. Svi smo mislili da je nepobjediva. Otišli smo u Jargeau, a ona nas je progonila, uvijek spremna za napad. Svi smo bili užasnuti. Zaklinjali smo se da je vještica.«

»Vještica ili da je vode anđeli?« htjela sam znati.

Nasmiješio se. »Vidio sam je u Parizu. U njoj nije bilo ničega zlog. Izgledala je kao da je sam Bog drži na onom velikom konju. Moj gospodar nazvao ju je cvijetom viteštva. Zaista.«

»Lijepa?« prošaptala sam. Ja nisam osobito lijepa, što je veliko razočaranje za moju majku, ali ne i za mene, jer sam se uzdigla iznad taštine.

Odmahnuo je glavom i rekao točno ono što sam željela čuti. »Ne, nije bila lijepa, ne lijepa na onaj djevojački način; ali iz nje je zračila svjetlost.«

Kimnula sam glavom. Osjećala sam da sam upravo u tom trenutku shvatila... sve. »Bori li se ona još uvijek?«

»Blagoslovio vas Bog, mala ludo, ne: mrtva je. Mrtva već nekih — dvadesetak godina.«

»Mrtva?«

»Poslije Pariza sreća se okrenula; potisnuli smo je sa samih gradskih zidina, ali malo je nedostajalo — zamislite samo! Gotovo je zauzela Pariz! A onda ju je na kraju jedan vojnik iz Burgundije usred bitke povukao s njezina bijelog konja«, prosjak je to rekao kao da se samo po sebi razumije. »Prodao ju nam je i mi smo je pogubili. Spalili smo je zbog hereze.«

Prestravila sam se. »Ali rekli ste da su je vodili anđeli!«

»Slijedila je te glasove u smrt«, reče on bezizražajno. »Ali pregledali su je i zaista je bila djevica. Uistinu je bila Djeva Ivana.

I točno je predvidjela da ćemo biti potučeni u Francuskoj. Mislim da smo sada izgubljeni. Od njihova kralja napravila je muškarca, a od njihovih vojnika pravu vojsku. Nije bila obična djevojka. Ne očekujem da ću uskoro vidjeti još jednu sličnu njoj. Gorjela je puno prije nego što smo je stavili na lomaču. Zahvatio ju je plamen Duha Svetoga.«

Zaustavila sam dah. »Ja sam kao i ona«, šapnula sam mu.

Spustio je pogled na moje zaneseno lice i nasmijao se. »Ne, ovo su stare priče«, reče on. »To ništa ne znači djevojci kakva ste vi. Ona je mrtva i uskoro će biti zaboravljena. Razbacali su njezin pepeo tako da joj nitko ne može napraviti svetište.«

»Ali Bog je govorio toj djevojci«, prošaptah. »Nije govorio kralju niti kakvom dječaku. Govorio je jednoj djevojci.«

Stari je vojnik kimao glavom. »Nimalo ne sumnjam da je ona bila uvjerena u to«, reče on. »Ne sumnjam da je čula glasove anđela. Sigurno jest. Inače ne bi mogla učiniti ono što je učinila.«

S prednjih ulaznih vrata čula sam prodorni poziv moje dadi-lje. Na tren sam okrenula glavu, a vojnik je podignuo svoj zavežljaj i zabacio ga na leđa.

»Ali je li to istina?« pitala sam s iznenadnom hitnjom dok je on već grabio dugim koracima prema stajskom dvorištu i vratima koja su vodila na cestu.

»Vojničke priče«, reče on ravnodušno. »Možete ih zaboraviti, a i nju zaboravite, a Bog zna da ni mene nitko neće pamtititi.«

Pustila sam ga da ode, ali nisam zaboravila Ivanu i nikada je neću zaboraviti. Zazivam njezino ime i molim je da me vodi, sklapam oči i pokušavam je vidjeti. Od tog dana svakom vojniku koji dođe na vrata Bletsoea i prosi hranu, kažu da pričekaj jer ga mala lady Margaret želi vidjeti. Uvijek ih pitam jesu li bili u Les Augustinsu, Les Tourellesu, Orléansu, Jargeauu, Beaugencyju, Patayu, u Parizu? Znam sve o njezinim pobjedama kao što znam imena svih sela koja nas okružuju tu u Bedfordshireu. Neki su vojnici sudjelovali u tim bitkama; neki su je čak vidjeli. Svi je opisuju kao vitku djevojku na velikom konju, sa stijegom iznad glave, koju

se moglo vidjeti tamo gdje je bitka bila najžešća. Djevojka nalik princu, koja se zaklela da će svojoj zemlji donijeti mir i pobjedu, koja se predala služenju Bogu, koja je bila tek djevojka, ništa više od djevojke kakva sam ja: ali zato je bila heroína.

Sljedeće jutro poslije doručka saznajem zašto su mi zabranili da se molim kroz noć. Majka mi kaže da se pripremam za put, za dugačak put. »Idemo u London«, reče ona mirno. »Na dvor.«

Uzbuđuje me pomisao na izlet u London, ali pazim da se ne veselim poput tašte, ponosne djevojke. Saginjem glavu i šapnem: »Kako želite, gospodo majko.« To je najbolje što se moglo dogoditi. Moj dom u Bletsoeu, u srcu pokrajine Bedfordshire, tako je tih i dosadan da se nemam prilike oduprijeti pogibeljima svijeta. Nema iskušenja koja bih trebala prevladati, nitko me ne vidi osim slugu, mojih starijih polubrača i polusestara, a svi me oni smatraju malom djevojčicom, koja uopće nije važna. Nastojim misliti o Ivani kako čuva ovce svojega oca u Domrémyju, koja je poput mene bila zakopana na mjestu koje je kilometrima okruženo samo blatnim poljima. Nije se žalila na dosadan seoski život; čekala je i osluškivala glasove koji su je pozivali na put uzvišenosti. I ja moram učiniti isto.

Pitam se nije li ova zapovijed da se pođe u London glas koji sam čekala, koji me poziva da sada krenem na put uzvišenosti. Bit ćemo na dvoru dobrog kralja Henrika VI. Mora me dočekati s dobrodošlicom kao svoju blisku rođakinju, ja sam mu takoreći sestrična. Njegov djed i moj djed bili su polubrača, što je vrlo bliska veza kad je jedno od vas kralj a drugi nije, a on je sam donio zakon kojim priznaje moju obitelj, Beaufortove, kao zakonitu iako ne kraljevsku. On će me zacijelo vidjeti u svjetlu pobožnosti koju, kako svi govore, nosi u sebi. Morat će me priznati kao rođakinju i srodnu dušu. A što ako odluči da moram ostati s njim na dvoru? Zašto ne? Što ako me poželi uzeti za savjetnicu, kao što je *dauphin* uzeo Ivanu Orleansku? Sestrična sam mu u drugom koljenu i gotovo mogu vidjeti vizije svetaca. Tek mi je devet godina, ali

čujem glasove anđela i molim se cijelu noć kad mi dopuste. Da sam rođena kao dječak, sada bih već bila princ od Walesa. Ponekad se pitam žale li svi što nisam rođena kao dječak i nisu li zato slijepi za svjetlo koje sja u meni. Možda su svi u našoj kući ogrezli u grijeh ponosa, možda žele da sam dječak i ignoriraju uzvišenost koja se krije u meni, svetoj djevojci?

»Da, gospođo majko«, rekoh poslušno.

»Ne zvučiš baš veselo«, reče ona. »Zar ne želiš znati zašto idemo?«

Očajnički želim. »Da, ako vi želite.«

»Žalim što moram reći da se tvoje zaruke s Johnom de la Poleom moraju raskinuti. Bio je to dobar ugovor, onda kad je sklopljen kad si imala šest godina, ali sada se moraš toga odreći. Izaći ćeš pred skupinu sudaca koji će te pitati želiš li da se tvoje zaruke okončaju, a ti ćeš reći da želiš. Razumiješ li?«

Ovo zvuči uznemirujuće. »Ali neću znati što da kažem.«

»Samo ćeš pristati na prekid zaruka. Samo ćeš reći *da*.«

»Što ako me pitaju mislim li da je to volja Božja? Što ako me pitaju je li to odgovor na moje molitve?«

Uzdahnula je kao da je zamaram. »Neće te to pitati.«

»A što će se onda dogoditi?«

»Njegova Milost, kralj, imenovat će novog skrbnika, a zauzvrat on će tvoju ruku dati muškarcu po njegovom izboru.«

»Druge zaruke?«

»Da.«

»Ne mogu li otići u samostan?« pitam vrlo tiho, iako znam kakav će biti njezin odgovor. Nitko ne uzima u obzir moje duhovne darove. »Sad kad sam slobodna i nisam zaručena, mogu li ići?«

»Naravno da ne možeš ići u samostan, Margaret. Ne budi glupa. Dužnost ti je da rodiš sina i nasljednika, dječaka za našu obitelj, Beaufortove, mladog rođaka engleskom kralju, sina za kuću Lancaster. Sam Bog zna da kuća York ima dovoljno sinova. I mi moramo imati svojega. Ti ćeš nam dati jednoga.«

»Ali mislim da imam poziv...«

»Pozvana si da budeš majka idućeg nasljednika Lancastera«, reče ona oštro. »To je dovoljno velika ambicija za svaku djevojku. A sada idi i spremi se za polazak. Tvoje sluškinje su ti već spakirale odjeću; moraš samo uzeti svoju lutku.«

Uzela sam lutku, a također i svoju vrlo pažljivo prepisanu knjižicu molitava. Znam čitati francuski, naravno, a također i engleski, no ne razumijem latinski ni grčki, a majka mi ne želi dati učitelja. Kaže da se ne isplati obrazovati djevojku. Voljela bih da mogu na latinskom čitati evanđelje i molitve, ali ne mogu, a rukom prepisani primjerci na engleskom rijetki su i skupocjeni. Dječake poučavaju latinski i grčki, a i druge predmete; djevojkama je dovoljno samo da znaju čitati i pisati, šivati, voditi knjige kućanstva, svirati i uživati u poeziji. Kad bih bila nadstojnica samostana, imala bih pristup velikoj knjižnici, mogla bih dati pisarima da prepisu sve tekstove koje bih željela čitati. Novakinjama bih zapovijedala da mi čitaju cijeli dan. Bila bih učena žena a ne neobrazovana djevojka, glupa kao i svaka obična djevojka.

Da mi je otac poživio, možda bi me naučio latinski. Volio je čitati i bio je veliki pisac; samo to znam o njemu. Mnogo je godina proveo u francuskom zarobljeništvu, gdje je svakodnevno čitao i učio. Ali umro je nekoliko dana prije mojeg prvog rođendana. Moje mu je rođenje bilo toliko nevažno da je otišao u rat u Francusku, pokušavajući vratiti svoje posjede. Majka je legla u krevet, a on se vratio tek nekoliko dana prije mojeg prvog rođendana, i onda je umro; tako nikada nije upoznao mene ni moju nadarenost.

Do Londona će nam trebati tri dana. Majka će jahati na svojem konju, ali ja ću sjediti iza jednog konjušara. Ime mu je Wat i smatra se velikim šarmerom u stajama i u kuhinji. Namiguje mi, kao da bih se uopće željela sprijateljiti s čovjekom kakav je on. Mrštim se da mu dam do znanja da sam ja jedna Beaufort, a on je nitko i ništa. Sjedim iza njega i moram se uhvatiti za njegov kožnati remen. On mi kaže: »Dobro i čvrsto? Samo tako.« Hladno kimam glavom, ne bih li ga upozorila da ne želim da sa mnom tako razgovara cijelim putem do Amphilla.

Umjesto toga on pjeva, što je podjednako loše. Pjeva ljubavne pjesme i one koje govore o skupljanju sijena, jasnim tenorom, a muškarci koji jašu s nama, da nas zaštite od naoružanih bandita koji su ovih dana posvuda u Engleskoj, pridružuju se njegovoj pjesmi. Voljela bih da im moja majka zapovjedi da ušute ili barem da im zapovjedi da pjevaju psalme; ali ona je sretna jer jaše po toplom i sunčanom proljetnom danu, a kada se približila, nasmiješila mi se i rekla: »Više nije daleko, Margaret. Večeras ćemo prenoćiti u Abbots Langleyju i sutra produžiti za London. Nisi li se previše umorila?«

Oni koji bi se trebali brinuti za mene toliko su me zanemarili da me nisu naučili jahati pa mi sada nije dopušteno čak ni sjediti na konju kojeg bi netko vodio, čak ni kad smo stigli u London gdje stotine ljudi na ulicama, tržnicama i pred trgovinama stoje i bulje u pedeset članova našega kućanstva dok prolazimo pokraj njih. Kako da budem junakinja koja će spasiti Englesku kad moram sjediti na konju iza Wata, držati se za njegov remen oko struka poput kakve seoske drolje koja ide na sajam? Nimalo ne sličim nasljednici kuće Lancaster. Odsjeli smo u jednog gostionici, a ne na dvoru jer je moj skrbnik, vojvoda od Suffolka, strašno osramoćen i sada već mrtav pa ne možemo odsjesti u njegovoj palači. U molitvi Majci Božjoj spominjem činjenicu da nemamo svoju kuću u Londonu, a onda se sjetim da se i Ona u Betlehemu morala zadovoljiti običnom gostionicom, dok je Herod sigurno imao slobodne sobe u svojoj palači. Ali zacijelo su mogli naći nešto prikladnije od štalice. Ako se uzme u obzir tko je Ona bila. I zato se pokušavam pomiriti sa situacijom, poput Nje.

Barem ću moći odjenuti svoju londonsku odjeću kad pođemo na dvor da se odrekнем zaruka. Moja je majka pozvala krojače i švelje u našu gostionicu i uzeli su mi mjere za predivnu haljinu. Kažu da dame na dvoru nose visoke čunjaste šešire, tako visoke da žena mora kleknuti kako bi prošla ispod dovratka visokog dva metra i deset centimetara. Kraljica Margareta Anžuvinska voli lijepu odjeću i nosi novu boju, rubinski crvenu spravljenу od novih

sastojaka za boje; kažu da je crvena poput krvi. Majka je za mene naručila andeoski bijelu haljinu, kao kontrast, i dala da je ukrase crvenim ružama, simbolom Lancastera, kako bi svakoga podsjetile da iako samo devetogodišnja djevojčica, nasljednica sam naše loze. Tek kad odjeća bude gotova, moći ćemo poći brodom niz rijeku i izjasniti se za raskid mojih zaruka, a tada ću biti i predstavljena na dvoru.

Taj raskid zaruka veliko je razočaranje. Nadam se da će mi postavljati pitanja te da ću stidljivo stajati pred njima, ali ću razgovijetno izjaviti da mi je sam Bog rekao da John de la Pole ne smije biti moj suprug. Zamišljam se pred tribunalom sudaca, kako ću ih iznenaditi kao što je i mali Isus iznenadio ljude u sinagogi. Pomislila sam da bih mogla reći da sam u snu dobila poruku da se ne smijem udati za njega jer me čeka bolja sudbina: sam Bog odabrao me da spasim Englesku! Bit ću kraljica Engleske i potpisivati se kao Margaret Regina: *Margaret R.* Ali nisam im se imala prilike obratiti i zasjati. Sve je već bilo napisano prije nego što smo stigli, a meni su samo dopustili da kažem: »Odričem se«. Potpisala sam se, još uvijek samo kao Margaret Beaufort, i bilo je gotovo. Nitko me čak nije ni pitao što mislim o svemu tome.

Čekamo ispred sobe za audijenciju, a onda izlazi jedan od kraljevih ljudi i pozove: »Lady Margaret Beaufort!«. Svi su se okrenuli i gledaju me. Uživam u tom trenutku, zaista divnom trenutku dok osjećam sve poglede na sebi, prisjetim se da moram spustiti pogled i prezreti svjetovnu taštinu, a zatim slijedim majku i ulazim u kraljevu sobu za audijenciju.

Kralj je na svojem velikom prijestolju iznad kojega je baldahin, a pokraj njega je gotovo jednako veliko prijestolje za kraljicu. Ona ima svijetlu kosu, smeđe oči, a lice joj je okruglo poput kolača, dok joj je nos ravan. Mislim da je lijepa i izgleda razmaženo, a kralj pokraj nje svjetlokos je i blijed. Ne mogu reći da u ovom prvom susretu vidim bilo kakvu naznaku svetosti. On izgleda potpuno normalno. Smiješi mi se dok ulazim i klanjam se, ali kraljičin pogled prelazi od crvenih ruža na rubu moje haljine do male dijademe koja mi drži veo, a zatim skreće pogled u stranu kao da

joj se nisam osobito svidjela. Pretpostavljam da ne razumije tko sam zato što je Francuskinja. Netko joj je trebao reći da će ako ne rodi dijete, oni morati pronaći nekog dječaka da bude nasljednik kuće Lancaster, a to bi lako mogao biti i moj sin. Sigurna sam da bi tada obratila više pozornosti na mene. Ali ona je svjetovna žena. Francuzi znaju biti jako svjetovni; to sam naučila iz djela koja sam pročitala. Sigurna sam da ona ne bi primijetila nikakvo svjetlo u Ivani Orleanskoj. Ne iznenađuje me što mi se ne divi.

Do nje je vrlo lijepa žena, možda najljepša žena koju sam ikada vidjela. Nosi plavu haljinu protkanu srebrnim nitima, zbog čega se čini da se ljeska poput vode. Pomislili biste da ima riblje ljuske. Vidi da zurim u nju, uzvraća mi osmijehom, zbog čega joj se lice ozarilo toplom ljepotom, poput sunčeva svjetla na vodi u ljetnom danu.

»Tko je to?« šapnem majci, koja me štipne za ruku kako bi me podsjetila da šutim.

»Jacquetta Rivers. Prestani zuriti«, odreže majka i opet me štipne da me vrati u sadašnji trenutak. Duboko sam se poklonila i nasmiješila kralju.

»Dajem vašu kćer u skrbništvo svojoj voljenoj polubraći, Edmundu i Jasperu Tudoru«, reče kralj mojoj majci. »Može živjeti s vama dok ne dođe trenutak da se uda.«

Kraljica pogleda u stranu i šapne nešto Jacquetti, koja se nagnula naprijed da bolje čuje, poput tužne vrbe nad potokom, dok joj se veo leluja oko visokog uresa za glavu. Izgleda da kraljica nije jako zadovoljna ovim vijestima, ali ja sam zanimala. Čekam da me netko upita slažem li se s tim, pa da mogu objasniti da mi je suđen svetački život, no moja se majka samo naklonila i zakoračila unatrag. Netko je drugi zakoračio naprijed i čini se da je sve gotovo. Kralj jedva da me je pogledao; ne zna ništa o meni, ništa više nego što je znao kad sam ušla u sobu, a ipak mi je dao novog skrbnika, dao me drugom neznancu. Kako je moguće da ne shvaća da sam dijete s posebnom pobožnošću baš kao što je i on bio? Zar mu neću imati prilike ispričati o mojim koljenima svetece?

»Mogu li govoriti?« šapnem majci.

»Ne, naravno da ne.«

Pa kako će on znati tko sam, ako se Bog ne požuri i ne kaže mu? »Što će se sada dogoditi?«

»Čekat ćemo dok drugi molitelji ne vide kralja, a onda ćemo ući i večerati«, reče ona.

»Ne, mislila sam što će biti sa mnom?«

Pogledala me je kao da sam preglupa da bih to razumjela. »Opet ćeš biti zaručena«, reče ona. »Zar nisi čula, Margaret? Voljela bih da pozornije slušaš. Ovo je još bolji brak za tebe. Prvo ćeš biti šticećnica, a zatim supruga Edmunda Tudora, kraljeva polubrata. Dva mlađa Tudora sinovi su kraljeve majke, kraljice Catherine od Valoisa, koje je dobila u drugom braku s Owenom Tudorom. Dva su brata Tudora, obojica kraljevi miljenici, Edmund i Jasper. Obojica imaju pola kraljevske krvi, obojica su u kraljevoj milosti. Udat ćeš se za starijeg.«

»Zar me neće htjeti prije upoznati?«

»Zašto bi to htio?«

»Da vidi svidam li mu se.«

Odmahnula je glavom. »Nisi ti ono što žele«, reče ona. »Nego sin kojeg ćeš im roditi.«

»Ali imam samo devet godina.«

»On može čekati da napuniš dvanaest«, reče ona.

»Zar ću se onda udati?«

»Naravno«, reče ona, kao da sam glupa što to uopće pitam.

»A koliko će njemu biti godina?«

Na tren je razmislila. »Dvadeset pet.«

Zatreptala sam. »Gdje će spavati?« pitam. Mislim na kuću u Bledsoeu, koja nema slobodnih soba za snažnog mladića i njegovu pratnju, a ni za njegova mlađeg brata.

Nasmijala se. »Ah, Margaret. Nećeš ostati kod kuće sa mnom. Otići ćeš živjeti s njim i njegovim bratom u palaču Laphey, u Walesu.«

Zatreptala sam. »Gospođo majko, zar me šaljete da živim s dvojicom odraslih muškaraca u Wales, i to samu? Kad mi bude dvanaest godina?«

Slegnula je ramenima kao da joj je zbog toga žao, ali ništa se ne može učiniti. »To je dobar brak«, reče ona. »Kraljevska krv s obje strane. Budeš li imala sina, njegovo pravo na prijestolje bit će vrlo veliko. Kraljeva si sestrična, a tvoj je suprug njegov polubrat. Svaki tvoj sin zauvijek će potisnuti u drugi plan Richarda od Yorcka. Razmišljaj o tome; ne misli ni na što drugo.«